

ÜHISKONNAÕPETUSE TASEMETÖÖ 9. KLASSILE

Variant B vastused

1. Analüüsi kirjeldatud juhtumit ja vasta küsimustele. 10 p.

Ühe Tallinna gümnaasiumi 18–19-aastased õpilased protesteerisid kooli sisekorraeskirja vastu, mis võrdväärselt nooremate õpilastega ei luba ka neid vahetundide ning vabade tundide ajal õue. Kooli õppealajuhataja põhjendas kõigile kooli õpilastele kehtestatud liikumispiirangut laste turvalisuse tagamisega. Täisealistele õpilastele ei taha kool erandit teha. «See küsimus arutelu alla ei tule» kinnitas õppealajuhataja. Ta ütles, et ei näe põhjust, miks isegi 18–19-aastane õpilane peaks koolist õppepäeva jooksul lahkuma.

1. Milline on Sinu hinnang, kas liikumisvabaduse piiramine koolis oli põhjendatud? 1p

Õpilane esitab oma otsuse: Jah/Ei.

2. Millise põhjenduse esitaksid Sina nii liikumispiirangu pooldajana kui ka vastasena:

a) liikumispiirangu pooldajana (1p.): Ei: koolis sisekorraeskirjad on kõikidele õpilastele sõltumata vanusest, liikumisvabaduse piiramine oli õpilaste turvalisuse huvides.

b) liikumispiirangu vastasena (1p.): Jah: õpilased olid täisealsed, rikuti nende põhiseaduslikke õigusi – liikumisvabadus.

3. Mida soovitaksid konfliktile lahenduse leidmiseks? (1p.)

Direktsiooni, lapsevanemate, õpilaste jne kohtumised, läbirääkimised, kompromissi otsimine.

4. Leia toetudes Eesti Vabariigi põhiseaduse II peatükile (põhiõigused, vabadused ja kohustused) kaks õigust või vabadust, mille saavad osapooled oma nõudmistes toetuda. Vajadusel kasuta põhiseadust (põhiseaduse § + vastav õigus v. vabadus)! (2p.)

§ 11, § 20, § 12, §13, § 25, § 34. Vastuses ei eeldata paragrahvide numbrite märkimist.

5. Miks peab seadusi täitma? (1p.)

Et tagada kõikide inimeste seaduslikke õigusi.

6. Selgita, miks seaduse mittetundmine ei vabasta vastutusest. (2p.)

Siis keegi ei täidakski seadusi, nii pole seadustel mingit mõtet, anarhia või korralagedus.

7. Kes võtab Eesti Vabariigis vastu seadusi? (1p.)

Riigikogu.

2. Töö andmetega.

1. Milliseid järeldusi saab teha antud andmete põhjal? Tee kaks järeldust. 2 p.

Vastus: kõik hääleõiguslikud kodanikud ei käi valimas, osalus järjest väheneb, riigikogu valimistel osaletakse pisut rohkem kui kohalike omavalitsuste valimistel.

2. Kas Sinu arvates oli valimisaktiivsus 2002/2003 piisav? Põhjenda kahe argumendiga. 3 p.

Jah: kõik ei peagi käima valimas, kui pooled käivad on hästi, valimine on igaühe isiklik asi, mittevalimine võib olla rahulolematuse väljendus.

Ei: osalusdemokraatia eeldab oma võimaluste kasutamist, muidu ei ole õigust kritiseerida.

3. Mida saaks teha valimisaktiivsuse suurendamiseks? Nimeta kaks võimalust. 2 p.

Selgitustöö, kodanikuhariduse tõhustamine, meedia kasutamine informeerimiseks ja selgitustööks, reklaamikampaania, valimistel osalemise kohustuslikuks muutmine.

4. Millised on demokraatlike valimiste tunnused? Nimeta kolm 3p.

Vastus: Võimalus seada ühele saadikukohale mitu kandidaati, kõigil on võrdne võimalus oma vaateid propageerida, kodanikul on õigus teha valik iseseisvalt ja hoida seda saladuses, hääled loetakse ausalt ning tulemused avalikustatakse täielikult, valimised on regulaarsed.

3. Põhiseadus. Tähistage õige vastus ristiga. Vajadusel kasutage põhiseadust.

1. Kes võivad kuuluda Eesti erakondadesse?

- kui seadus ei sätesta teisiti, siis kõik Eestis viibivad inimesed
- ainult Eesti kodanikud**
- kõik eesti keelt oskavad inimesed
- kõik, kellel on vähemalt põhikooli haridus

2. Kes on Eestis viibides kohustatud hoidma elu- ja looduskeskkonda?

- ainult Eesti kodanikud
- iga Eestis viibiv inimene**
- niisugust kohustust Eesti põhiseaduses ei ole
- Eesti kodanikud ja alalise elamislooga Eestis viibivad isikud

3. Kes on kohustatud olema ustav põhiseaduslikule korrale ja kaitsma Eesti iseseisvust?

- ainult Eesti kodanikud**
- iga Eestis viibiv inimene
- niisugust kohustust Eesti põhiseaduses ei ole
- Eesti kodanikud ja alalise elamislooga Eestis viibivad isikud

4. Iseloomusta massikommunikatsiooni totalitaarses riigis. Leia loetelust kolm sobivat tunnust! Tähistage õige vastus ristiga. 3p

- ajakirjandust kontrollib võimupartei**
- ajakirjandus on vaba
- infoallikaid on palju
- infoallikad on piiratud**
- valitsuse ja poliitika kritiseerimine on lubatud
- lubatud on vaid lojaalne või valitsust ülistav informatsioon**

5. Märki kas väide on õige (Õ) või vale (V)! Kui väide on vale, kirjuta lahtrisse Parandused õige väide. 10p

Väide	Õ/V	Parandused
1. Parlamendi tähtsaim ülesanne on seaduste vastuvõtmine	Õ	
2. Opositsiooni kuuluvad erakonnad, kes ei kuulu valitsusse	Õ	
3. Eesti Vabariigi valitsus on enamasti üheparteiline	V	Eesti Vabariigi valitsuse moodustavad tavaliselt mitu erakonda
4. Ministeeriumi igapäevast asjaajamist korraldab kantsler	Õ	
5. Riigikantseleid juhivad riigisekretär	Õ	
6. Eesti valitsuse koosseis ei sõltu Riigikogu valimistulemustest	V	Eesti valitsuse koosseis sõltub Riigikogu valimistulemustest
7. Kohaliku omavalitsuse üksusteks Eestis on linn, vald ja alev	V	Kohaliku omavalitsuse üksusteks Eestis on linn ja vald

6. Ametiisikud. Märki tabelisse sobiva vastusevariandi number. 8p

Ametikohad	Kuidas saab ametisse?	Vastusevariandid
Riigikogu liige	1	1. Rahvas valib
EV minister	2	
EV peaminister	3	
EV president	4	
Riigikohtu esimees	3	2. Peaminister esitab kandidaadi presidendile
Õiguskantsler	3	
Riigikontrolör	3	3. President esitab Riigikogule kandidaadi
Europarlamenti liige	1	
		4. Riigikogu või valimiskogu valib

7. Vasta diagrammi alusel küsimustele. 10p

1. Nimeta kaks peamist põhjust, miks minnakse välismaale. 2p

Palk, töökoht, silmaring, elukvaliteet.

2. Kuidas mõjutab Eesti Vabariigi kuulumine Euroopa Liitu Eesti tööturгу. 1p

Positiivselt/negatiivselt või argumendid.

3. Millised negatiivsed ja positiivsed tagajärge nii inimese kui riigi seisukohast oskad nimetada seoses inimeste välismaale tööle minekuga. Nimeta kaks positiivset ja kaks negatiivset tagajärge. 4p

Positiivsed: Tõusevad palgad, kvalifitseeritud ja mitte kvalifitseeritud töötajad hakkavad vabalt liikuma, uued väljakutsed, inimene töötab mujal teatud aastad ja saab siis kõrgemat pensioni.

Negatiivsed: Kvalifitseeritud tööjõud läheb välismaale, inimese kodu ja pere on ühes riigis, ise töötab teises, tekib tööjõu puudus.

4. Nimeta tööturu osapooled. 1p

Töötaja või töövõtja ja tööandja.

5. Selgita, mis on tööleping ja kelle vahel see sõlmitakse. 2p

Tööleping on leping, mille kirjutavad alla tööandja ja töövõtja ning milles on märgitud töö sisu, töö- ja puhkeaja pikkus, palga suurus ja selle maksmise tingimused.

8. Tarbijakaitse. Tähistage õige vastus ristiga. 3p

1. Millistel juhtudel peab kaup olema ostja nõudmisel ümber vahetatud?

- kleidi värv ei sobinud ja kuu aja pärast soovis ostja seda vahetada
- ostetud laud oli katkine
- 6-kuuse garantiiajaga arvutimäng läks katki 50. nädalal

2. Mida peab müüja sulle CD-pleieri ostmisel alljärgnevatest asjadest kindlasti kaasa andma?

- kaupluse logoga kilekoti
- eestikeelse kasutusjuhendi
- sooduskupongi järgmisteks ostudel

3. Kust või kellelt sa saad informatsiooni nt kohukese säilivusaja kohta?

- kassapidaja peab ütlema
- pean ise välja selgitama, mis säilivuskuupäev on kohukesele märgitud
- küsin teistelt ostjatelt

9. Millised maksud ja maksed arvestatakse maha töötaja töötasust? Nimeta kolm erinevat maksu. 3p
Tulumaks; sotsiaalmaks; töötuskindlustusmaks; II samba pensionikindlustus, kogumispensioni kindlustusmaks.